

Kamińska, Elżbieta

Muzeum Historyczne m.st. Warszawy : Dział Ikonografii

Almanach Muzealny 6, 451-466

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

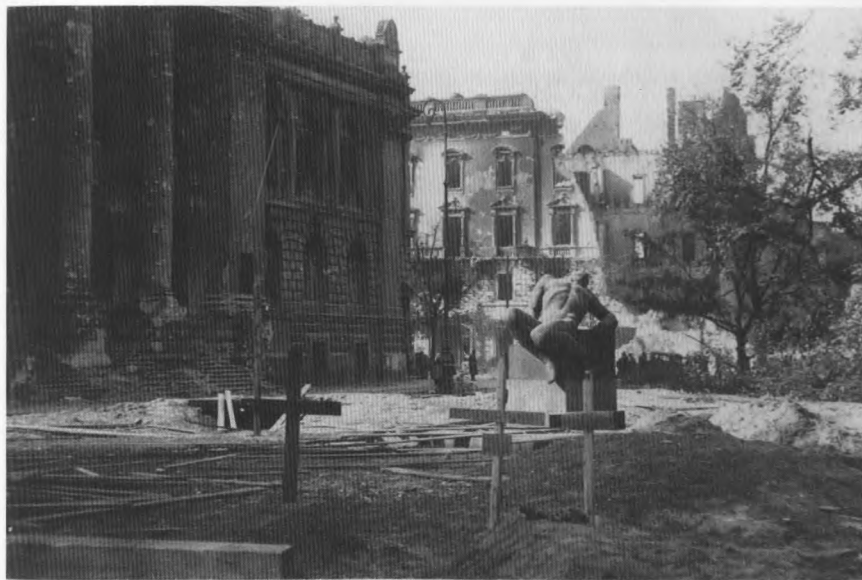
DZIAŁ IKONOGRAFII

Oprac.: Elżbieta Kamińska

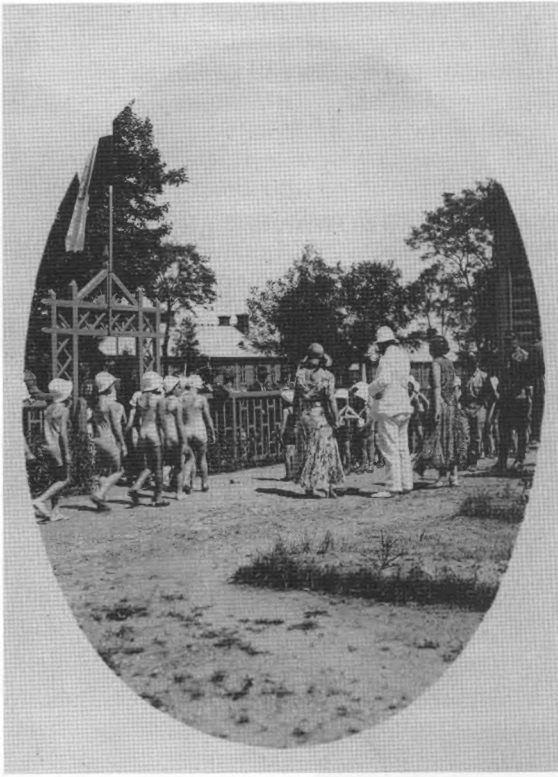
1. „ALBUM / ZBOMBARDOWANEJ WARSZAWY / PO WRZEŚNIU 1939 ROKU”

Warszawa, okres okupacji niemieckiej. Fotograf nieznan. Oprawa: tektura, skóra; wym.: 26 x 33 x 4,5 cm; wewnątrz: karton, bibuła, papier fotograficzny; wym.: większość zdjęć ok. 23,5 x 17 cm lub 8,5 x 12 cm. Zakup w 2003 r. Nr inw. MHW AF 34647-34798.

Album ze 152 zdjęciami powstałymi głównie na przełomie 1939/1940 r., pojedyncze także z 1941 i 1942 r. Na fotografiach pokazano ważniejsze ulice, place i pałace Warszawy podczas oblężenia miasta i po wkroczeniu wojsk okupanta - tragedię mieszkańców i zniszczenia stolicy. Zarejestrowano też niemieckie wyburzenia domów zagrożonych zawaleniem, dwa naloty radzieckie z 1941 r. oraz zdemontowany w 1942 r. pomnik Kilińskiego. Zdjęcia wyróżniają ciekawe, często unikatowe, ujęcia oraz znakomita jakość, mimo że niektóre zostały powiększone i straciły ostrość. W albumie zastosowano podział tematyczny: „Warszawa z lotu ptaka”, „Ulica Marszałkowska”, „Głód podczas oblężenia”, „Warszawa po pierwszym nalocie bolszewickim” itd.

26. Groby wrześniowe przed pomnikiem POW na pl. Małachowskiego, fot. [„Kris” - S. Braun]. Album 1939 r.

27. Pomiechówek, kolonie letnie gen. Składkowskiego dla dzieci pracowników Zamku, fot. nn., lata 30. XX w.

Większość zdjęć opisano. Przy wklejaniu fotografii do albumu nie trzymano się ściśle chronologii.

Po wrześniu 1939 r. powstało wiele zdjęć zniszczonej stolicy w celach dokumentacyjnych. Zakłady fotograficzne i osoby prywatne kopiowały w dużych ilościach odbitki nie tylko z oryginalnych negatywów, ale również z już istniejących fotografii, stąd ich jakość była różna. Fotografie rozprowadzono w formie odbitek, pocztówek i albumów – sprzedawano osobom zaufanym i znajomym lub ofiarowywano na pamiątkę. Powstawały albumy z podziałami tematycznymi i fachowymi opisami. Starano się, by jak największa ich liczba trafiła zagranicę jako świadectwo zniszczenia miasta i zbrodni hitlerowskiego okupanta.

Znakomita jakość większości zdjęć w albumie świadczy o tym, że są to odbitki z oryginalnych negatywów. Fotografie nie są sygnowane. Autorami niektórych byli: Sylwester Braun ps. „Kris”, Jan Ryś, Edward Fikus (por. pocztówki i fotografie ze stemplami w zbiorach Muzeum), a także niezna-

ni Niemcy, którzy niejednokrotnie wywoływali swoje prywatne negatywy w warszawskich zakładach fotograficznych, zaś polscy pracownicy, narażając życie, kopiowali odbitki dla podziemnych organizacji.

Lit.: E. Kamińska, A. Topolska, *Sylwester Braun „Kris” – fotoreporter Warszawy*, „Kronika Warszawy”, 1996, nr 1/2, s. 139-141.

2. ZDJĘCIA RODZINNE CZESŁAWA KOBYLAŃSKIEGO

Francja, Polska – Warszawa, Spała, Pomiechówek, okres międzywojenny. Papier fotograficzny; wym.: większość zdjęć ok. 9 x 12 cm. Dar przekazany w 2004 r. Nr inw. MHW AF 34799-34821. Ze zbiorem fotografii do Muzeum przekazano pocztówki o charakterze patriotycznym oraz widokówki z różnych miast polskich (w tym z uzdrowisk) z okresu międzywojennego, sygn.: AI 8453-8506, oraz dokumenty do Archiwum MHW, sygn.: A/V/1751-1758.

Większość zdjęć związana jest z życiem Czesława Kobylańskiego, uczestnika I wojny światowej i walk 1920 r. („st. sierżant w szwoleżerach”). Przed 1939 r. przez wiele lat pracował jako st. wachmistrz w kancelarii premiera na Zamku Królewskim. Na uwagę zasługują: zdjęcie podpisane „Francja 1918 r.”, fotografie grup polskich oficerów, zdjęcia Warszawy podczas zamachu majowego 1926 r., zdjęcia z polowań, zdjęcia z kolonii letnich pod Warszawą dla dzieci pracowników Zamku; a także fotografie rodzinne.

Lit.: informacje od ofiarodawczyni; *Dary i darczyńcy. Katalog wystawy jubileuszowej*, Muzeum Historyczne m. st. Warszawy, Warszawa 2006, s. 404.

3. SPUŚCIZNA PO EDWARDZIE HARTWIGU

Warszawa po II wojnie światowej, lata 50.-90. XX w. Klisza fotograficzna negatywowa (cz.-b.), pozytywowa (kolorowa), papier fotograficzny. Wym.: negatywy 6 x 6 cm, 6 x 9 cm, mały obrazek; diapozytywy kolorowe – mały obrazek; odbitki fotograficzne: większość ok. 20 x 30 cm. Pozyskano w 2004 r. od rodziny artysty. Nr inw. MHW AF 1/H... – zbiór w opracowaniu.

Edward Hartwig (1909-2003) zainteresowanie fotografią przejął od ojca, który prowadził znany zakład fotograficzny w Moskwie, a po 1918 r. w Lublinie. E.H. rozpoczął od fotografii pejzażowej (pod wpływem Jana Bułhaka), następnie zajmował się różnorodną tematyką, lubił też eksperymentować. Najchętniej łączył fotografię z grafiką, studiował bowiem w wiedeńskim Instytucie Graficznym. Większość wcześniejszych jego prac uległa zniszczeniu w czasie II wojny światowej. Był współzałożycielem Związku Polskich Artystów Fotografików w 1947 r. Uczestniczył w kilkudziesięciu prestiżowych wystawach na świecie, miał również wiele wystaw indywidualnych, był autorem licznych albumów. Otrzymał znaczące nagrody i odznaczenia, m.in. został uhonorowany najwyższym tytułem: *Honoraire Excellence FIAP*.

Ten wybitny, wszechstronny artysta pozostawił po sobie wiele tysięcy negatywów, slajdów i fotografii, z których kilkanaście dotyczących Warszawy przekazano do Muzeum. Zbiór fotografii zarówno dokumentacyjnej, jak i ar-

28. Budowa MDM - prace wykończeniowe przy socrealistycznej płaskorzeźbie,
 fot. E. Hartwig, 1952 r.

tystycznej charakteryzuje duża różnorodność: są to pejzaże, architektura, detale, człowiek w mieście, „człowiek pracy” oraz eksperymenty fotograficzne – ulubione „rozmywanie obrazu” i stosowanie tzw. „rybiego oka”. W latach 80. i 90. Hartwiga zafascynowała kolorowa fotografia – muzeum otrzymało ponad 2 tys. barwnych diapozytywów.

Lit.: *Dary i darczyńcy...*, s. 434; *Edward Hartwig*, Wikipedia, 10 II 2009.

4. CENTRALA TELEFONICZNA NA UL. ZIELNEJ

Warszawa, 1908 r. Papier fotograficzny, karton. Wym.: 38,2 x 26,3 cm; 49,5 x 34,5 cm (karton). Dar przekazany w 2004 r. Nr inw. MHW AF 34888.

Pod fotografią suchy stempel: „PHOT. ART. L.[eonard] KOWALSKI / MAZOWIECKA 10 VARSOVIE”.

Ul. Zielna, po prawej góruje nowy, ukończony w 1908 r., 14-piętrowy gmach Zarządu i Stacji Centralnej Telefonów Towarzystwa Akcyjnego „Cedergren”. Znalazła tu siedzibę nowa, rozbudowana centrala – spółka zajmowała wówczas budynki przy Zielnej 37 i 39.

Lit.: *Dary i darczyńcy...*, s. 387; *Encyklopedia Warszawy*, Warszawa 1994, s. 883.

29. Ul. Zielna - gmach Centrali Telefonicznej, fot. L. Kowalski, 1908 r.

5. NEGATYWY Z POWSTANIA WARSZAWSKIEGO WINCENTEGO SZOBERA

Warszawa, okres Powstania Warszawskiego 1944 r. Klisza fotograficzna negatywowa (cz.-b.), mały obrazek. Dar od autora przekazany w 2004 r. Nr inw. MHW AN 90439-90523.

Wincenty Szober (1920–2009) podczas okupacji niemieckiej działał w Armii Krajowej, był też więźniem Pawiaka. W Powstaniu w stopniu kaprała podchorążego (ps. „Andrzej Tarnowski”) należał do III Zgrupowania „Konrad” grupy „Kry-

30. Powstanie Warszawskie – przysięga ochotników, fot. W. Szober, 16-22 VIII 1944 r.

bar”, która walczyła na terenie Powiśla Północnego. Otrzymał przydział do sekcji prasowej jako fotoreporter. Do Muzeum W. Szober przekazał zbiór 85 negatywów, które wykonał aparatem „Retina II” podczas Powstania. Zdjęcia pokazują rejon działania zgrupowania w kolejnych dniach walk: ulice i barykady z okolic Smulikowskiego, Dobrej, Tamki, Solca, kwaterę w gmachu ZNP, kolegów i przyjaciół. Po upadku Powiśla zdjęcia były robione w pobliżu kolejnych miejsc zakwaterowania oddziału: przy Nowym Świecie 6, pl. Trzech Krzyży, Wspólnej, Hożej. Do najbardziej znanych zdjęć Wincentego Szobera należą: przysięga ochotników oraz msza polowa w Dniu Święta Żołnierza 15 VIII 1944 r.

Lit.: *Dary i darczyńcy...*, s. 422-423; *Z kamerą w powstańczej Warszawie – 1944*, Warszawa 1994, s. 148-155. *Wincenty Szober*, Wikipedia, 12 II 2008.

6. PIOTR BIEGAŃSKI – FOTOGRAFIE ARCHITEKTA

Warszawa, koniec lat 40. – początek l. 60. XX w., fotograf nieznan. Papier fotograficzny; zdjęcia różnych wymiarów. Dar od syna przekazany v 2005 r. Nr inw. MHW AF 36464-36536.

Piotr Biegański (1905-1986), wybitny polski architekt, profesor politechniki Warszawskiej, konserwator zabytków Warszawy, był szczególnie zasłużony dla stolicy. Studiował m.in. na Politechnice Warszawskiej, podczas okupacji był zaangażowany w tajne nauczanie. Czynny w ZWZ AK, m.in. w komórce zajmującej się wytwarzaniem fałszywych dokumentów, brał także udział w akcji ratowania zabytków zniszczonej Warszawy. Po 195 r. był

31. Architekci na Starym Mieście, od lewej: Jan Dąbrowski, Konstanty Jakimowicz, Piotr Biegański, Jan Zachwatowicz; fot. nn., 1946 r.

jednym z organizatorów BOS-u, autorem projektów odbudowy wielu warszawskich zabytków, m.in. pałaców Staszica i Kazimierzowskiego, gmachu Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu a także Zamku Ujazdowskiego oraz Starego Miasta.

Zdjęcia przekazane do Muzeum dotyczą przede wszystkim obiektów, przy których odbudowie był zaangażowany. W zbiorze są również fotografie kolegów – znakomych polskich architektów oraz współpracowników prof. Biegańskiego.

Lit.: *Piotr Biegański architekt warszawski. W stulecie urodzin*. Folder wystawy, Muzeum Historycznego m.st. Warszawy 2005.

7. RODZINA KILIŃSKICH

Fotografie rodzinne z warszawskich, rosyjskich i nieokreślonych zakładów fotograficznych, od początku XX w. do lat 60. Karton, papier fotograficzny. Wym.: większość zdjęć ok. 14 x 9 cm. Dar od rodziny z Warszawy przekazany w 2005 r. Nr inw. MHW AF 34906-34984.

Ofiarodawcy na 25 kartonach wkleiła rodzinne fotografie seniora rodu Henryka Romana Kilińskiego (1850-1925) i jego potomków z dwóch małżeństw. Wśród członków rodziny było wielu tancerzy: syn Franciszek, jego żona Teodozja z Walkowskich, ich córka Irena, a także najmłodszy Zbigniew (1919-1993) – solista baletu Teatru Wielkiego i choreograf. Tańczyły również dwie ciotki Zbigniewa, dlatego wiele fotografii przedstawia Kilińskich (do-

32. W „tańcu kowbojskim” Franciszek Kiliński z córką Ireną, fot. nn., lata 20. XX w.

rosłych i dzieci) w strojach do tańców charakterystycznych, np. walca angielskiego, włoskiej taranteli, mazura, krakowiaka czy tańca kowbojskiego. Interesujące są też zdjęcia rodzinne Leonii Myszkowskiej (ciotki Bożesławy Kilińskiej), która na Starym Mieście w Warszawie prowadziła pracownię kapeluszy i zatrudniała spore grono młodych kobiet.

Lit.: informacje od ofiarodawczyni.

33. Tableau inż. Teodora Chrzanowskiego, fot. Jan Harcej, 1938 r.

8. TABLEAU INŻYNIERA TEODORA CHRZANOWSKIEGO

Warszawa, 1938 r. Fotograf: Jan Harcej, Warszawa ul. Złota 38. Karton, papier fotograficzny. Wym.: 37,8 x 48 cm (fot.), 49,5 x 59 cm (karton). Zakup w 2005 r. Nr inw. MHW AF 34902.

Napis: „Czcigodnemu Szefowi / inż. TEODOROWI CHRZANOWSKIEMU / w XXX rocznicę Jego pracy na polu technicznym / pracownicy wydziału budowy wagonów / Tow. LILPOP RAU, LOEWENSTEIN w Warszawie”. Na fotografii w lewym górnym rogu portret jubilata – popiersie w owalu (bez podpisu), pod fotografią na wstędze napis: „24-XII / 1938 R.”. Na prawie całej powierzchni tableau w nieregularnych rzędach 123 zdjęcia pracowników zakładu – popiersia w owalu o formacie mniejszym niż fotografia jubilata (podpisane). W lewym dolnym rogu trzy prostokątne fotografie: wagon kolei podmiejskiej, wnętrze wagonu-salonki, trzy wagony w hali produkcyjnej. Na dole logo fabryki oraz rysunek – widok zewnętrzny zakładów na Woli.

Spółka „Lilpop, Rau i Loewenstein”, zajmująca się początkowo budową maszyn, istniała od 1866 r. W końcu lat 30. XX w. był to największy zakład przemysłowy w Warszawie zajmujący 22,5 ha i zatrudniający ok. 3500 osób. Produkowano, oprócz wagonów kolejowych, tramwajowych i lokomotyw, wiele innych maszyn i urządzeń, np.: nadwozia i podwozia samochodów, silniki,

34. Odpoczynek rodziny Konarskich w Strudze pod Warszawą,
fot. pod firmą „A. Karoli”, 1903 r.

turbiny, elementy mostów, a także urządzenia na potrzeby wojska. W 1944 r. Niemcy wywieźli maszyny. Po wojnie zakład nie został odbudowany.

Lit.: *Lilpop, Rau i Loewenstein*, Wikipedia 17 I 2009 r.

9. FOTOGRAFIE WARSZAWSKICH RODZIN KORCHUTÓW, KONARSKICH I USZYCKICH

Zdjęcia rodzinne z warszawskich i nieokreślonych zakładów fotograficznych, lata 80. XIX w. do końca lat 20. XX w. Karton, papier fotograficzny; fotografie różnych wymiarów. Dar córki z Warszawy przekazany w 2005 r. Nr inw. MHW AF 35015-35032, Ofiarowano również album pensji Z. Sierpińskiej (nr inw. MHW AF 36195-36248) i dokumenty rodzinne (archiwum MHW).

Zbiór 18 rodzinnych zdjęć dotyczy małżonków Konarskich – Zenona i Lidii z Uszyckich oraz ich bliskich. Najstarsze zdjęcia (z ok. 1885 r.) przedstawiają matkę Zenona Antoninę Konarską z d. Korchut (zm. w latach 30. XX w.) – młodą, elegancką kobietę. Jej syn Zenon brał udział w I wojnie światowej, a podczas II wojny był szefem łączności I Korpusu w Szkocji w randze pułkownika. Powrócił do kraju w 1946 r. W zbiorze nie brakuje zdjęć grupowych dziewcząt z pensji Zofii Sierpińskiej – Lidia Uszycka tę właśnie szkołę

35. Rodzina Wiśniewskich i Rutowskich z Warszawy, fot. nn., 1897 r.

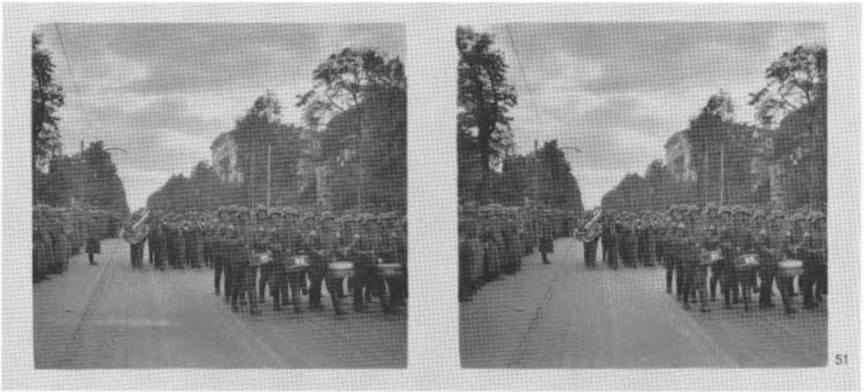
ukończyła. Jedną z ciekawszych jest fotografia wykonana w 1903 r. przez F. Charewicza pod firmą „A. Karoli” przedstawiająca trzypokoleniową rodzinę na wycieczce w Strudze pod Warszawą.

Lit.: informacje od ofiarodawczyni.

10. FOTOGRAFIE WARSZAWSKICH RODZIN RUTOWSKICH, WIŚNIEWSKICH I FRYCZYŃSKICH

Warszawa, Piastów, Bydgoszcz; od lat 60. XIX w. do lat 50. XX w. Fot. z wielu zakładów fotograficznych, w tym nieznanymi, o różnych formatach. Karton, papier fotograficzny. Dar córki Wacława Jerzego Wiśniewskiego przekazany w 2005 i 2006 r. Nr inw. MHW AF 36259-36322. Do archiwum MHW przekazano również dokumenty rodzinne.

Kilkadziesiąt fotografii spokrewnionych i spowinowaconych warszawskich rodzin. Najstarsze zdjęcie przedstawia właściciela posesji przy ul. Krochmalnej Franciszka Rutowskiego (1819-1887) i jego krewnych zgromadzonych wokół stołu w ogrodzie; pochodzi z lat 60. XIX w. Na prezentowanym zdjęciu z r.1897 starsza pani siedząca pośrodku to wdowa po Franciszku Florentyna Rutowska z d. Kunicka ur. w Warszawie w 1817 r. (zm. w 1898 r.). Obok niej siedzą jej córki: Wanda (z lewej) i Świętosława (z prawej) Rutowskie. Obie siostry zmarły z głodu podczas I wojny światowej w głębi Rosji. Za

36. Niemiecka parada zwycięstwa w Al. Ujazdowskich, fot. H. Jäger 5 X 1939 r.

babcią i ciotkami stoi chłopiec – uczeń szkoły realnej Waclaw Jerzy Wiśniewski (1887-1960). Młoda dziewczyna w kapeluszu na głowie jest jego siostrą Wandą (1885-1924). Górzący nad grupą mężczyzn to Franciszek i Paweł Wiśniewscy – stryjowie Waclawa Jerzego. Paweł zaginał w Rosji na początku XX w. Wiele zdjęć ze zbioru przekazanego przez córkę Waclawa Jerzego Barbarę dotyczy rodziny jej matki Marii z Fryczyńskich.

Lit.: informacje od ofiarodawcy.

11. NIEMIECKIE FOTOGRAFIE STEREOSKOPOWE Z 1939 R.

Polska, Warszawa, 1939 r. Fotografowie: prof. Heinrich Hoffmann (München) – jedna fotografia, Hugo Jäger (Oberkommando der Wehrmacht) – siedem fotografii. Wyd.: „Raumbild-Verlag Otto Schönstein K. G., München 23”. Papier fotograficzny. Wym.: 6 cm x 13 cm. Zakup w 2006 r. Nr inw. MHW AF 36251-36258.

Osiem fotografii stereoskopowych z serii „Die Soldaten des Führers im Felde” wydanych przez niemiecką propagandę podczas wojny 1939 r. Fotografie zrobiono na terenie Polski, również w Warszawie. Pierwsza przedstawia ulicę z drogowskazem „Zur Front” (nr 40), następna przesłuchiwanie polskiego żołnierza (nr 24), pozostałe niemiecką paradą zwycięstwa przed Adolfem Hitlerem w Al. Ujazdowskich w Warszawie 5 X 1939 r. (nr 51-56). Niemcy przywiązywali ogromną wagę nie tylko do przygotowania militarnego, ale również do dokumentowania działań na froncie. Mieli świetnie wyszkolone oddziały filmowców i fotografów, które na bieżąco przygotowywały materiały w celach propagandowych. Wysokie numery fotografii w serii świadczą o dużej liczbie wydanych (w Monachium) tylko na początku II wojny światowej.

Lit.: W. Bartoszewski, *1859 dni Warszawy*, Kraków 1974, s. 70, il. 12.

37. „Krakowskie wesele” w obozie jenieckim Stalag XI B w Fallingbostel,
fot. nn., lato 1944 r.

12. FOTOGRAFIE Z OBOZU JENIECKIEGO W FALLINGBOSTEL

Obóz jeniecki w Fallingbostel – Dolna Saksonia, 1944-1946 r. Fotograf nieokreślony Wym.: większość zdjęć ok. 5,5 x 8 cm, 10 x 7 cm, 12 x 9 cm. Dar przekazany w 2006 r. Nr inw. MHW AF 36326-36354.

W Fallingbostel (Dolna Saksonia) został założony obóz jeniecki Stalag XI B. Przebywający tam polscy jeńcy z 1939 r. zorganizowali m.in. teatr obozowy. Jedno z przedstawień pt. „Krakowskie wesele” odbyło się wiosną 1944 r. – kilka zdjęć ukazuje to wydarzenie. Po upadku Powstania Warszawskiego do obozu trafiło wielu żołnierzy AK, wśród nich ofiarodawca zdjęć – żołnierz batalionu „Gustaw”. Kolejne zdjęcia grupowe pochodzą z końca 1944 r. oraz z okresu wyzwolenia obozu przez Anglików w dniu 17 IV 1945 r. m.in. defiladę oswobodzonych, rewir chorych oraz zlot harcerski w byłym już obozie jenieckim w Fallingbostel.

Lit.: *Powiat Soltau-Fallingbostel*, Wikipedia 19 I 2009.

38. Trzy pokolenia Karolów Temlerów. Zakł. Fot. „Rembrandt”, 1897 r.

13. RODZINA TEMLERÓW

Fotografia rodzinna z warszawskiego zakładu „Rembrandt”, 1897 r. Papier fotograficzny, sklejka. Wym.: 46,3 x 36,3 cm. Dar rodziny przekazany w 2007 r. Nr inw. MHW AF 36356.

Trzy pokolenia rodziny Temlerów, której przedstawiciele w linii męskiej nosili to samo imię: najstarszy Karol Temler (1823-1906), jego syn Karol Temler (1863-1934) i wnuk Karol Temler (1896-ok. 1940).

Warszawska rodzina związana z przemysłem garbarskim. Jan Gotfryd Temler założył pierwszy zakład w 1819 r., został on następnie przejęty przez jego synów Aleksandra i Karola. W 1858 r. powstała spółka z Ludwikiem Szwede. Na początku XX w. fabryka mieściła się na Okopowej 78 i zatrudniała ok. 350 robotników. Rodzina Temlerów była również znana z działalności społecznej, działalności na rzecz parafii ewangelicko-augsburskiej i działalności charytatywnej. Najmłodszy na zdjęciu Karol Temler, zmobilizowany w 1939 r., jako porucznik 8. pułku saperów przeszedł szlak bojowy od Torunia do Lwowa. Tam w marcu 1940 r. został aresztowany przez NKWD i słuch o nim zaginął.

Lit.: E. Szulc, *Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Warszawie*, Warszawa 1989, s. 559-561; Cm. Ewangelicko-Augsburski - Temlerowie, *Gazeta.pl Foto Forum*, 23.IX.08.; Towarzystwo Akcyjne Fabryki Garbarskiej „Temler i Szwede”, 3.X.2008.

39. Album pensji H. Gepnerówny,
uczennice Eliza Litauer i Maria Słomińska (Słonimska?), fot. nn., ok. 1920 r.

14. ALBUM PENSJI HALINY GEPNERÓWNY 1915-1920

Fotografie w owalu, Warszawa, ok. 1920 r., fotograf nieokreślony. Karton, papier fotograficzny, bibuła. Wym.: album - 20 x 30 x 1,3 cm, większość fotografii 8,1 x 5,6 cm. Dar od rodziny absolwentki szkoły przekazany w 2007 r. Nr inw. MHW AF 36357-36395.

W dniu ukończenia szkoły na wielu pensjach dla dziewcząt wręczano nie tylko świadectwa, ale również pamiątkowe albumy ze zdjęciami. Szkoła, której album prezentujemy, została założona w połowie lat 80. XIX w. przez S. Łapińską, a od 1901 r. była własnością Haliny Gepnerówny; mieściła się w kamienicy przy ul. Moniuszki 8. W album pensji z rocznika 1915-1920 na ośmiu kartonach wklejono 38 zdjęć. Na początku albumu znajdują się fotografie przełożonej pensji i grona nauczycielskiego, na dalszych kartach widnieją zdjęcia dziewcząt, skromnie uczesanych i ubranych w ciemne fartuszki z białymi kołnierzykami. Wśród nich są panny: Eliza Litauer (w przyszłości inż. chemik, żona Karola Temlera), Maria Kuratowska (Olchowicz - dydaktyk, redaktor), Maria Słomińska lub Słonimska (I voto Beck, II voto Janiszewska, zamieszkała w USA). Albumy pensji z czasów I wojny światowej i początków niepodległego państwa są dużo skromniejsze niż np. te z końca XIX w.

Lit.: spisy nauczycieli i uczennic z rocznika 1915 (podarowane razem z albumem); J. Niklewska, *Prywatne szkoły średnie w Warszawie 1905-1915*, Warszawa 1987, s. 251.

Uwaga: Kolejne zdjęcia rodziny Wojno zostały wpisane na początku 2009 r. Wśród nich bardzo interesujące fotografie Jerzego z podchorążków: w Modlinie i Andrzeja z tajnych kompletów. Nr inw. MHW AF 37028-37061.

40. Harcerz Andrzej Wojno, fot. nn., lata 30. XX w.

15. FOTOGRAFIE RODZINNE ANDRZEJA WOJNO

Zdjęcia rodzinne z warszawskich zakładów fotograficznych (większość) i zakładów nieznanymi, przed II wojną, okres okupacji, Powstanie Warszawskie. Papier fotograficzny. Różne wymiary fotografii. Dar siostry przekazany w 2007 r. Nr inw. MHW AF 36398-36408

Zdjęcia rodzinne Andrzeja Wojno (1921-19 VIII 1944), syna Tadeusza, profesora Politechniki Warszawskiej i Jadwigi z d. Heidelberger. Najwcześniejsze fotografie powstały jeszcze przed wojną i przedstawiają chłopców w mundurach harcerskich - Andrzeja i jego starszego brata Jerzego (zginął podczas kampanii wrześniowej w obronie Warszawy). Zbiór wyróżnia grupa zdjęć osób bliskich sercu Andrzeja, które miał przy sobie w chwili śmierci - podczas Powstania Warszawskiego walczył i zginął w obronie Politechniki w batalionie „Golski”.

Lit.: informacje od ofiarodawczyni (spisał S. Maliszewski).